

Promised Lands: Dokumentární tvorba Susan Sontagové v odrazu její esejistické tvorby.

Lumír Košař si vybral pro svoji bakalářskou teoretickou práci jediné, u nás poměrně neznámé dokumentární dílo spisovatelky, esejistky a také režisérky Susan Sontagové, tedy elementu v jejím díle vzácného (hraných filmů autorka natočila několik). Film je dialog Yuvala Ne'emana, jaderného fyzika, průkopníka izraelského jaderného výzkumu, ale zároveň také ultranacionalisty a Yorama Kaniuka, izraelského spisovatele, levicového intelektuála, který je typickým představitelem intelektuálního levicového diskurzu ohledně práv Palestinců. Na okraj výběru respondentů je potřeba poznamenat, že autorčiny sympatie logicky jsou na straně Yorama Kaniuka, i když to prvoplánově nedemonstruje a na druhou stranu, bez Yuvala Ne'emana by pravděpodobně Izrael v jeho dnešní podobě neexistoval, protože odstrašující účinek dosud veřejně nepřiznaného jaderného arzenálu Izraele, má velkou zásluhu na tom, že okolní arabský svět Izrael nevymazal z mapy a Ne'eman má zase velkou zásluhu na jaderném arzenálu. Pokud by k tomu ale došlo, intelektuální diskurz o právech Palestinců na jejich území a právech Židů na Svatou zemi, by přirozeně ztratil smysl. Vnáší to tak další rozměr i do ultranacionalistické orientace fyzika Ne'emana, která je mi jinak z duše protivná. Pozoruhodné je také, jak se diskurz na téma palestinsko – izraelských vztahů, za málem 45let od vzniku filmu, neposunul žádným směrem, což jen dokazuje zjevnou neřešitelnost tohoto problému, bez zásadních změn v myšlení na obou stranách. Ale to vlastně není nic nového, jen to v kontextu práce ještě zdůrazňuji.

Práce se v jednotlivých kapitolách zabývá stručným úvodem do literární tvorby Susan Sontagové, její pozicí ve světě filmu a historickým kontextem vzniku jejího dokumentárního filmu – tedy stručně rekapituluje Jomkipurskou válku, na jejímž pozadí se film odehrává. V dalších kapitolách autor práce film Promised Lands analyzuje. Lumír Košař velmi detailně rozebírá způsob filmového vyjadřování Susan Sontagové v tomto jejím jediném dokumentárním filmu, kde nám k tématu Sontagová dává informace postupně, téměř po promyšlených homeopatických dávkách, tak aby divák vtáhla do problému a nenápadně a s velkým citem mu podsunula své osobní hledisko – film se zdá být observační. Lumír Košař ale velmi přesně odhaluje, jak nám autorka ve filmu předává své osobní hledisko, aniž bychom ale nutně museli mít pocit, že jsme filmem manipulováni – i když ten pocit, myslím, nakonec mít musíme. Při rozboru filmu vychází autor práce především z interpretace prostřednictvím esejistického díla Susan Sontagové, film tak Lumír interpretuje především esejí „S bolestí druhých před očima“, kdy esej je dobou vzniku výrazně pozdější, než je samotný film, což samozřejmě není chyba, jen to ukazuje na autorčinu myšlenkovou kontinuitu. Také hledisko Lumíra Košaře je nezaujaté, nehodnotí autorku zleva ani zprava, což místo něho učinila v minulosti řada kritiků, zabývá se především filmovým jazykem a jeho možným účinkem na diváka.

Práci bych mohl vytknout, že při historickém popisu Jomkipurské války pomíjí širší historický kontext války, roli tehdejšího Sovětského svazu, Brežněva v pozadí, a na druhou stranu tehdejší Nixonovu abdikaci kvůli aféře Watergate a oslabení Spojených států. Sovětsko - americká bipolarita na pozadí konfliktu, je neméně důležitá, než konflikt samý. Stejně tak je, domnívám se, pro vnímání filmu Promised Land, důležité zdůraznit, právě proto, že Sontagová je americká spisovatelka, i širší tehdejší americké realie, především, že končilo nesmírně vleklé a neslavné americké angažmá ve Vietnamu, podstatné na tom je, že v podstatě na nátlak veřejného mínění – formovaného fotografií i filmem. Na druhou stranu aspektů ke kterým by se dal vznik filmu vztáhnout, je jistě nepřehledné množství, toto ale považuji za podstatné.

Lumír Košař výborně analyzuje, v dokumentárním filmovém díle Susan Sontagové, způsob obrazového – filmového ztvárnění hrůzy, jakou válka je, kdy se při tom vyhýbá zobrazení přímého boje a naopak těžiště ve více než pětiminutové scéně z psychiatrie, jakéhosi dost hrůzného výzkumu posttraumatické stresové poruchy vojáků, je hrůza boje přenesena do obrazu myslí vojáků, zdeptaných a poničených válečnými zážitky, což je možná daleko účinnější způsob, než ukazovat bojové scény, kterými byl svět právě i v kontextu končící války ve Vietnamu již přesycen. Analýza jednotlivých částí filmu je velmi detailní, nestranná a je těžištěm práce.

Je potřeba se také zmínit, že autor práce čerpá z i méně známých, respektive téměř neznámých pramenů, jako je diplomová práce z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, „Budoucnost bezpečnosti státu Izrael“, což svědčí o kvalitní rešerši, která práci předcházela. Z přehledu použitých pramenů a literatury, je patrný rozsah autorovy přípravy.

Závěr práce se jen stručně pozastaví u dvou recenzí věnovaných filmu, což je východiskem pro autorovo krátké osobní zamyšlení nad vyzněním filmu. Původně jsem si říkal, že je škoda, že se práce nezabývá hlouběji právě analýzou recenzí a dobových ohlasů filmu, jenže to by bylo na samostatnou další práci, tak je zcela v pořádku, že recenze jsou jen východiskem pro vlastní úvahu.

Práci navrhuji k obhajobě, navrhuji hodnocení „B“

V Praze 13.9.2016

Martin Řezníček v.r.